

STICHTING KRUISEN EN KAPELLEN IN LIMBURG

Swalmerstraat 52 - Postbus 470 - 6040 AL Roermond - Tel. 0475-386888

NIEUWSBRIEF NR. 14

DECEMBER 1998

'Als de laatste vogel'.

**als de laatste vogel
voorbij het blauw gevlogen is**

**als de laatste zonnebloem
geen weet meer heeft van geel**

**als het laatste oeverriet
in het groen verdronken is**

**als de laatste zonnestraal
het rood meeneemt in zee**

**dan ga ik maar
en kleur het grijs
met mijn herinnering.**

Wij herkennen ons in die woorden van Margreet Spoelstra in haar gedicht 'Als de laatste vogel'. De herinnering aan heel verschillende gebeurtenissen geeft kleur aan het voorbije jaar. Zo was er begin september ineens die brief van de Vereniging 'Ons Limburg'. In principe kent deze jaarlijks een prijs toe aan een organisatie die een bijzondere prestatie heeft geleverd op cultureel of maatschappelijk gebied. Dit jaar behoorde ook onze Stichting tot de drie genomineerden voor deze 'Ons Limburg Prijs'. Tijdens een samenzijn op 9 oktober werd ons een cheque van 5.000 gulden overhandigd. Wij ervaren dit als een belangrijke steun in de rug. Niet alleen voor ons maar voor ieder die, waar ook in de provincie, zorg draagt voor ons religieus erfgoed. Samen met hen gaan we op zoek naar een passende bestemming.

Een andere kleurrijke herinnering betreft de eerste Limburgse Monumentendag. 'Geloven in monumenten' luidde het verbindend thema. Parochiekerken in Midden-Limburg en de abdij Lilbosch waren die dag opengesteld. Op gezette tijden werd instrumentale muziek of zang ten gehore gebracht. Onderaardse bunkers leverden het decor voor een speciale theaterproductie. Aandacht was er ook voor de monumentjes van vroomheid. Een tentoonstelling en dia-presentatie te St. Odiliënberg schetste een beeld

van de situatie in de Roerstreek. In Thorn werd een goed verzorgd en handzaam gidsje gepresenteerd, dat je gemakkelijk bij je steekt. Vijftien wegkruisen, kapellen en gevelbeeldjes zijn in het kort beschreven. De ligging is op een kaartje aangegeven. Zo kan ieder de eigen fiets- of wandelroute samenstellen. Het waarom van de historische inleiding is niet duidelijk. Deze heeft immers betrekking op de tijd waarin het chistendom zich ook naar onze streken begon uit te breiden. Maar het verhaal van wegkruisen en kapellen in Limburg begint pas vele eeuwen daarna. Ook moet een vraagteken worden gezet bij de iconografie van een tweetal heiligenbeelden.

Lang na de officiële afsluiting herinnerden brandende kaarsjes in de Hubertuskapel te Heel en elders nog aan de belangstelling die er de hele dag was geweest. Op de Scholengemeenschap St. Ursula te Horn was leerlingen van 4 HAVO gevraagd die dag een kerk of grote kapel in de eigen woonplaats te bezoeken. Van hun bevindingen moest verslag worden gedaan in het kader van de lessen kunstgeschiedenis / kunstbeschouwing.

Begin oktober had te Klimmen de regionale contactavond voor Zuid-Limburg plaats. Tijdens een zeer geanimeerd samenzijn werden ervaringen uitgewisseld, plaatselijke activiteiten besproken, en naar oplossingen gezocht voor problemen die zich voordeden. Ook onze voorjaarsexkursie begon te Klimmen. Met een afvaardiging van de Heem-kundekring wandelden wij langs enkele kruisen en kapellen, waarvoor de kring zorg draagt.

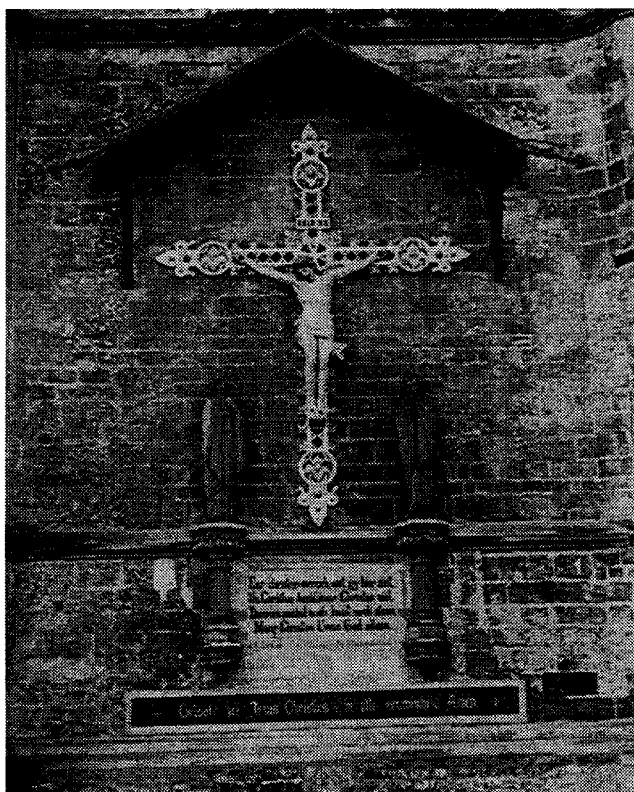
Ook de herinnering aan speciale plechtigheden geeft kleur aan het voorbije jaar. Zo troffen in september buurtbewoners en belangstellenden elkaar bij de herinzegening van de St. Jozefkapel te Horn. Half juni werd te Maasbracht bij gelegenheid van de jaarlijkse Sacramentsprocessie een nieuw wegkruis ingezegend. Een commissie, onder leiding van initiatiefnemer de heer E. Ficken, had het voorbereidende werk gedaan. Een gietijzeren kruis, afkomstig van het kerkhof, kreeg een grondige opknappbeurt. In samenwerking met de Gemeente werd er een passende plaats voor gevonden op

de hoek Sintelstraat en Julianalaan. Vier keer verscheen er een nieuwsbrief met informatie over de stand van zaken. Het kruis stond oorspronkelijk op het graf van Leonardus Antonius Jochems, die op 3 april 1920 was overleden. De naam 'Leonarduswegkruis' verwijst naar hem, maar legt ook verband met vroeger dagen. Maasbracht lag toen midden in agrarisch gebied. De heilige Leonardus, die in de 6e eeuw geleefd zou hebben, werd onder meer vereerd als beschermer van de paarden en aangeroepen om gespaard te blijven voor hagelschade.

Terwijl ik dit schrijf valt er een uitnodiging in de bus. Op 12 december neemt de Stichting Kruisen en Kapellen in de Gemeente Venray op feestelijke wijze haar nieuwe onderkomen in gebruik. Deze stichting begon in 1981 als werkgroep onder de paraplu van Veldeke-Venray. Bij gelegenheid van het eerste lustrum verscheen een boekje met informatie over 62 veldkapellen en wegkruisen in de gemeente. Er staan ook actiefoto's in van de ateliërgroep. Deze houdt zich bezig met het maken van een replica wanneer een beeld niet meer teruggeplaatst kan worden. Van die specifieke vaardigheid mochten ook anderen elders meeprofitieren. Onze hartelijke gelukwensen gaan uit naar bestuur en medewerkers die al hun activiteiten nu op een nieuw adres kunnen voortzetten.

Deze en andere herinneringen nemen we mee op onze tocht door het nieuwe jaar.

Dr G. C.M. Egelie scj, voorzitter

LOURDESGROTEN

Iedere lezer van dit blad is vertrouwd met de verering van O.L.Vrouw van Lourdes en kent getuigenissen van die devotie in zijn nabije omgeving. Lourdes is de mariale bedevaartplaats bij uitstek. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat Limburg talloze openbare afbeeldingen van O.L.Vrouw van Lourdes kent. De meest aanschouwelijke manier van uitbeelding vormt de Lourdesgrot, het in beeld brengen van de plaats waar O.L.Vrouw aan de zienares Bernadette te Lourdes verscheen tussen 11 februari en 16 juli 1858. De Lourdesgrot van St. Pieter bij Maastricht geldt als de oudste Nederlandse Lourdesgrot. In 1873 maakte de fabrikant André Claereboets een pelgrimage naar Paray-le-Monial en Lourdes. Diep onder de indruk van die pelgrimsreis liet hij in de tuin van zijn villa Maaszicht een blijvende herinnering bouwen aan die voor hem onvergetelijke bedevaart in de vorm van een Lourdesgrot, in 1873 een kleine voor zijn persoonlijke devotie, in 1874 een grote voor een algemene godsvrucht. Zo ontstond de unieke Lourdesgrot van St. Pieter. Vanuit een kapel, afgesloten door een traliehek, heeft men uitzicht op een Lourdesgrot die buiten de kapel is gelegen.

Op 30 juli 1998 stond in de Heerlense uitgave van het Limburgse Dagblad het volgende te lezen: De in 1874 gebouwde Lourdesgrot achter het kasteel Wijnandsrade, is de oudste in Limburg. De grot en het Mariabeeld zijn onlangs opgeknapt en opnieuw ingewijd door pastoor Souren. Dit gebeurde precies honderdveertig jaar na de laatste verschijning - 16 juli 1858 - van O.L.Vrouw van Lourdes. Van 1872-1910 verbleven Duitse jezuiteten op het kasteel Wijnandsrade. Medio december 1873 kreeg een van de studenten, frater Joseph Schmidt, difteritis. De toestand van de ziekte verergerde. Op 13 februari 1874 had de zieke water uit de bron van Lourdes ontvangen en met groot vertrouwen dronk hij ervan en waste zich daarmee. Op 16 februari genas hij plotseling na het wassen. Dit wonder is de aanleiding geweest tot de bouw van de zo mooi gelegen eenvoudige Lourdesgrot op de motte van Wijnandsrade. De datum van de inwijding van de grot is niet bekend, maar de huismeester van het klooster noteerde in zijn kroniek op 8 augustus 1875 dat er verlichting is aangebracht bij het Mariabeeld dat op de heuvel is geplaatst. De Lourdesgrot van Baronsberg bij Baexem staat ook op een kunstmatige heuvel. Tussen 1875 en 1880 vatten Duitse jezuiteten die in 1872 hun intrek hadden genomen in het leegstaande klooster Exaeten, het plan op om met toestemming van de grondeigenaar Willem van Heugten aldaar een Lourdesgrot te bouwen.

Niet alleen jezuïeten bouwden Lourdesgrotten, met name ook de ursulinen, hetgeen niet zo verwonderlijk is als men weet dat André Claereboets twee dochters had die bij de ursulinen waren ingetreden, en dat deze zijn villa via zijn ongehuwde dochters aan de ursulinen vermaakte. De priester H. Welters vermeldt in zijn in 1881 verschenen 'Maria's heiligdommen in Nederland en België': Bij de zusters ursulinen heeft de schrijver dezes treffende nabootsingen van de wondergrot van Lourdes gezien.

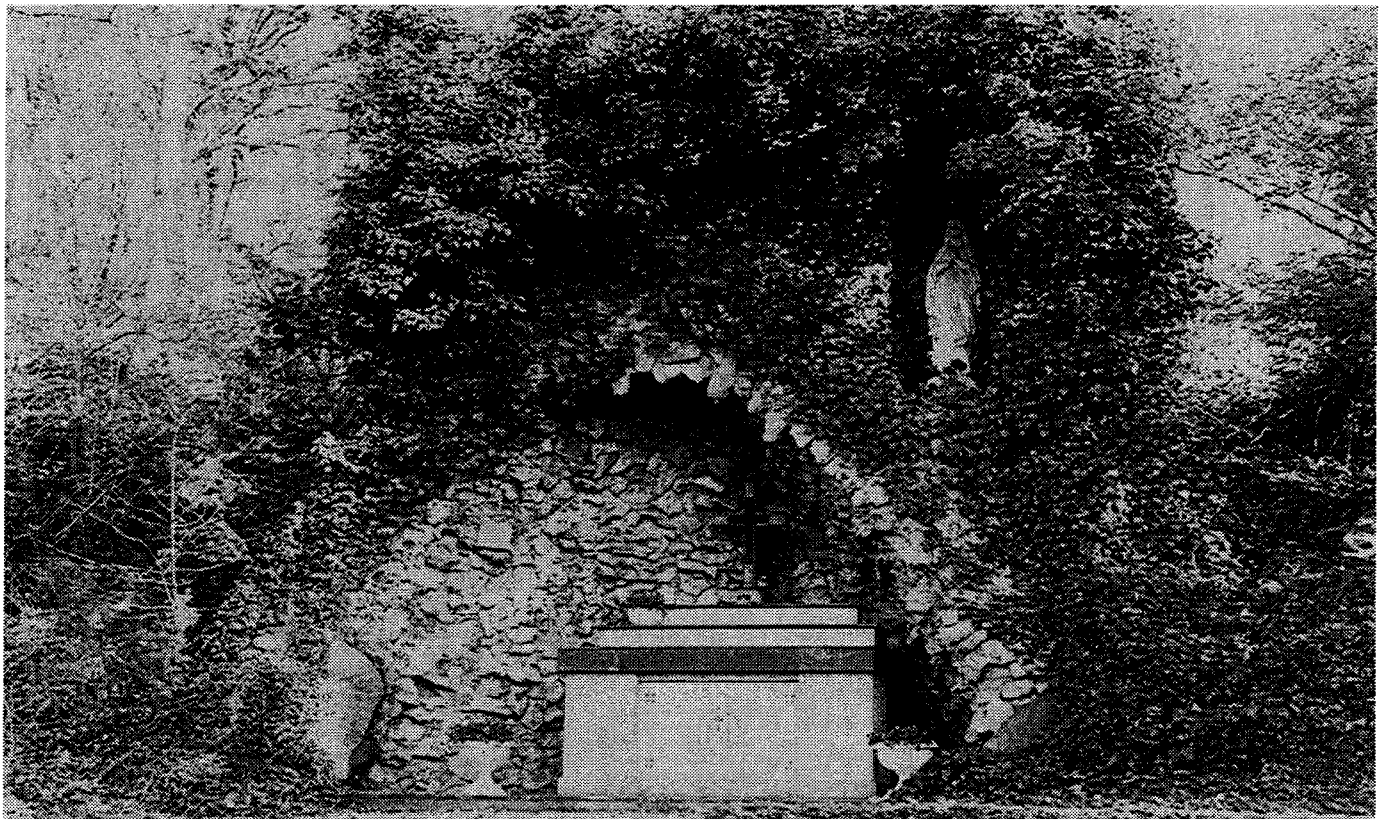
Te Venray is een kunstmatige grot gebouwd en buitengewoon sierlijk ingericht. In Valkenburg heeft men partij getrokken van een natuurlijke nis, gelijk ze de fraaie ligging van de klooster-tuin aanbood. Uit deze gegevens mag geconcludeerd worden dat vanaf 1880 een gewoonte bestond om in kloostertuinen een Lourdesgrot te bouwen, passend overigens bij de romantische tuinaanleg van die dagen zoals het ontstaan van de bekende Belgische Lourdesgrot in 1871 te Oostakker (B.) bewijst.

Doorslaggeverder is dat het geloof verlangt naar zichtbare uitdrukkingen: niet alleen de kapel, maar het gehele klooster en ook de tuin wordt gesierd met religieuze uitingen. De religieuzen mochten toentertijd in het algemeen geen verre bedevaart maken. Een Lourdesgrot in de tuin kwam enigszins aan het verlangen om een bedevaart naar Lourdes te maken tegemoet.

Te Venray werd onlangs een Lourdesgrot bij het voormalige St. Jozefklooster van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid in ere hersteld. De Lourdesgrot vormt niet alleen een herinnering aan de vroegere kloosterlingen ter plaatse, maar wordt ook in het vroomheidsleven van de huidige mens opgenomen. Het verleden krijgt zo een passend heden.

Het Nederlandse Klein-Lourdes vindt men in Tienray, dé bedevaartplaats van O.L.Vrouw van Lourdes in Limburg met name tussen 1875-1940. In 1880 werd het beeld van O.L.Vrouw van Lourdes in de kerk vervangen door een Lourdesgrot. Het getrouw nabootsen van Lourdes was steeds het ideaal. Zo werd de Lourdesgrot van Cadier en Keer als volgt in 1892 beschreven: ...grootte, front, geheel het inwendige, ja ook de preekstoel, het staketsel enz. is naar het voorbeeld van die te Lourdes gebouwd.

De rozenstruik onder het Mariabeeld is afkomstig van de plant onder het beeld van Lourdes zelf. De kruisweg bij deze grot bestaande uit 14 zeshoekige van kantelen voorzien kapelletjes wordt nu gerestaureerd, nadat het bedevaartpark aldaar op de Monumentenlijst is geplaatst. Bij een echte Lourdesgrot mocht in ieder geval nooit een steen uit de grot van Lourdes zelf ontbreken. Bij de grot van Merkelbeek vindt men o.a. zo'n steen.

Lourdesgrot te Slenaken

Als betere tijden voor het vroegere klooster aldaar aanbreken, dan zal ongetwijfeld ook deze nu wat verlaten grot opfleuren. Tegenwoordig is de Lourdeskapel van de Weertse stadswijk Moesel de belangrijkste devotieplaats van O.L.Vrouw van Lourdes in Limburg. Limburgs meest grandioze Lourdesgrot is gelegen aan de Cauberg te Valkenburg. Sinds een kostbare restauratie een paar jaar geleden prijkt deze grot wederom in haar oude luister. Te Mariarade/Hoensbroek beeldde Eugène Quanjel 'De zeven vreugden van Maria' bij de Lourdesgrot uit. Het is een manier om een vereringsplaats van O.L.Vrouw van Lourdes een eigen karakter te geven. Tijdens de tweede wereldoorlog bouwde men te Herkenrade een mini Lourdesgrot aan de voet van een imposante kastanjeboom. Bij dit onlangs herbouwde grotje is de volgende tekst aangebracht: Als ik aan niemand zeggen kan wat mij 't hart doet breken, dan ga ik in mijn droefheid stil tot Jezus' moeder spreken.

Kortom de Lourdesverering was de aanleiding tot de bouw van talloze variaties van Lourdesgrotten in Limburg en het is verheugend dat deze grotten in ere worden gehouden.

Zij vormen een eigen groep te midden van de vele monumentjes van vroomheid in Limburg.

fr. Lambertus Moonen osb.

Mededelingen

In Broekhuizen werd op 4 oktober 1998 door de familie H. Reintjes het "Tiroler kruus ien de Roam" geplaatst. Het is een origineel Oostenrijks veldkruis gemaakt van larikshout. Corpus van de beeldsnijder Mathias Anker.

In Geleen werden drie nieuwe kruisen geplaatst t.w.: op de hoek Groenseykerstraat/Parallelweg aan de Van Banninglaan bij de ingang van het kerkhof voor de Christus Koningkerk aan de kluis als herinnering aan 50 jaar parochie Kluis.

Belangstellenden voor kruisen in Geleen kunnen zich melden bij de Heer C. Wauben, Prof. Rommeflat 6, 6162 EK Geleen.

Adreswijzigingen

Gelieve onderstaande wijzigingen aan te brengen in de adreslijst Extra Nieuwbrief:

nr. 18 NEDERWEERT

wijzigen in: Kerkstraat 85, 6031 CG Nederweert

Zalig Kerstfeest
en een
Gelukkig Nieuwjaar